

Stanislava Mazáčová

Havlíček dramatik?

V Literárním archívu PNP je v pozůstalosti Karla Havlíčka Borovského (sign. 14/B/8) uložen zlomek rukopisu hry Šokové. Obsahuje pouze titulní list, seznam osob a část prvního výstupu. Pro historii českého divadla a dramatu nemá tento Havlíčkův pokus valný význam: alegorické drama bylo v té době už přežilé, text je neúplný a sotva byl dokončen; nikdo o něm ani nevěděl. Má však význam jako složka Havlíčkovy tvorby, reflektující jeho názor na soudobý stav jazyka, literatury, historiografie, a jako doklad postoje české společnosti k těmto fenoménům. Interpretovi klade zlomek četné otázky: Na titulním listě je uveden nakladatel, místo a rok vydání. Napsal autor tyto údaje ze žertu, nebo původně počítal s dokončením hry, od níž ho odvedly jiné úkoly a zájmy, a nebo snad drama dopsal a rukopis se nedochoval? Na která konkrétní fakta či osoby Havlíček v jednotlivých replikách narážel? Je možné identifikovat Rytíře od Bílého Severního Medvěda podle topografie pražských domovních znamení? Proč právě Poezie a Historie jsou obdařeny tak nelichotivou charakteristikou? Lze zlomek uvést tematicky do vztahu k Havlíčkově publicistice? Otázek by se jistě našlo ještě víc. Jubilantku, Havlíčkovu rodačku, jistě nad textem nepadnou, a nejen to: její aktivita a vědecká vitalita jí nedá spát, dokud na ně nenajde odpověď.

(Abych se nechlubila cizím peřím: text hry mi dala k dispozici má dcera, která se jím zabývala v souvislosti se svou stážistickou prací Havlíček a divadlo.)

SOKOVÉ

Původní vlastenecká tragédie
se zpěvy
v 5 dějstvích

Zhotovil a vydal
Havel Borovský
J.k.M. nádvorní posměvač

V Praze
Nákladem Matice české
1846

Osoby:

- Čeština, chudá utištěná vdova
- Pravopísek, její synek, nedospělé dítě
- Rozum, starý mládenec
- Rytíř od Bílého Severního Medvěda, starý seladón
- Plundr, panoše jeho
- Kamenný Mučník na Pražském Mostě

- Gramatika
 - Syntaxa
 - Filologie
 - Poezie
 - Historie
- } hokyně
- } kurvy

Děj se koná v Praze na podzim roku 1845.

I. jednání

Scéna 1.: Čeština, sličná vdova prostředních let, chudě sice, avšak čistě oblečena, sedí a přeče. Vchází Rozum, starý mládenec.

Ceština: Těší mne velice, milý pane, že mi dáváte čest své návštěvy.

Rozum: Služebník vašnostin! A pakli ta slova věru tak upřímně myslíte, tedy nejšťastnější služebník vašnostin! Neboť neznám příjemnější chvíle nad ty, které mi s vámi pobýti popřáno.

Ceština: Nedvořte, pane! Já vlastně bych měla tyto chvíle najpříjemnějšími nazvati: za všechna ta dlouhá léta od smrti mého manžela byl vy jste jediný, jenž mne zastával a v neštěstí mém těšil. Avšak závistiví sousedé ani toho mi nepřejí a všelijak mne pro vaše návštěvy pomlouvají.

Rozum: Nechte je pomlouvat, těší-li je to: jen když se vám jinde dobře daří.

Ceština: Ó, nedaří, milý pane! nedaří. Mám mnoho nepřátel tajných i zjevných, všude mne pronásledují.

Rozum: Nepochopuji věru proč: za časů nebožtíka vašeho manžele ovšem mnohým štěstí vaše, bohatství a sláva překážely, ale teď? Vždyť v tichosti a skromně žijete, nikomu neubližujete.

Ceština: Ach! milý pane! Svět je zlý! Když já jim pokoj dávám, nedají oni mně. Nejvíce již mne pan Němeček pomlouvá a o mou zkázu usiluje, a to všechno proto, že jsem k němu nechtěla do služby.

Rozum: Osel nadutý! Myslím, že by se s takovou nebyl o-smělil přijít za živobytí nebožtíka pana manže-le. Ten by ho byl pěkně přivítal!

Čeština: Ba ovšem! Oni spolu beztoho nikdy dobře nevařili, a proto také od Němečka nyní tak mnoho zakouším. Z toho všeho bych si však ještě tak mnoho nedě-lala, ale právě mezi mými přáteli jsou mnozí, kte-ří mně buď z neohrabanosti nebo snad z potutelnosti mnohem více ubližují.

Rozum: To mi pravíte novou věc! Všechny vaše záležitosti znám, ale o té jste se mi nikdy posud nezmínila.

Čeština: Ovšem nezmínila! protože raději nejtrpčí své ho-ře v srdci ukřívám. Ale nyní již překročilo trá-pení mé všechny meze! ach! ten bohaprázdný rytíř! ten mne ještě do hrobu přivede.

Rozum: A jaký rytíř?

Čeština: I ten, co bydlí u Bílého Severního Medvěda.

Rozum: Nu a pročpak?

Čeština: Ach! milý pane! ustavičně se do mých záležitostí plete. Tu mně dohazuje nějakého ženicha z Petro-hradu, a já ty Moskvany ani vystát nemohu, dle toho, co vy o nich soudíte; tu zas o mé domácnosti mudruje, nic se mu na mně nelíbí, všechno na mně všelijak opravuje; včera mi ale zasadil nej-bolestnější ránu.

Rozum: A jakou?

Čeština: Ach! mého nejmladšího syna Pravopíska celého zmr-začil. Kudrlinky mu z hlavy otrhal, všelijak jej

zkřivil a ještě ten člověk říká, že to učinil k jeho dobrému.

Rozum: Ale nepochopuji, kterak takové věci trpíte!

Čeština: Lehko říci, ale takovým pánům mnoho projde; o chudou vdovu každý špalek se otře! Což myslíte, zlatý pane, on mně již samotné kolikrát chtěl učinit násilí!

Rozum: Jak?! násilí!? vám?

Čeština: Posud se mu to však nepodařilo, měla jsem vždy silné záštity...

Rozum: Bohudík! nebyl jsem sice nikdy jeho přítelem, ba ani jsme se spolu neviděli, ale co takové věci o něm slyším, byl bych jej v stavu rozdrtit. Cožpak proti němu nemáte obrany u ouřadu?

Čeština: Ach! můj pane! vy si představujete ouřady podle sebe: kdyby v ouřadech tak smýšleli jako vy, anebo vy sám jste byl v ouřadě

.....